

anlaglas.com

mere end 10,000 varer inden for glas, keramik og hobby

Hvilket ler er bedst til hvad?

Der findes overordnet tre typer ler, porcelæn, stentøjsler og lertøjsler. Der er ikke nogen lertyper, der er finere eller bedre at bruge end andre. Det er vigtigt at vælge ler ud fra hvad der passer en: hvad man synes er flottest, hvilken glasur man gerne vil bruge, hvor højt ens ovn kan brænde og, vigtigst af alt, hvad det færdige produkt skal bruges til.

En del af det ler vi fører, er tilført chamotte. Chamotte er brændt ler som er blevet knust. Det tilføres leret for at gøre det mere stabilt og give en mere jævn tørring. Laver man skulpturer, er det hensigtsmæssigt at vælge et ler med chamotte i. Skal man dreje ler, er det også fordelagtigt at have noget chamotte i, her vil det dog være bedst at vælge en lille kornstørrelse for ikke at ofre for meget plasticitet.

På Anlaglas.com findes alle de lertyper som er beskrevet her. Find leret ved at trykke på menufeltet *Keramik Shop* og herefter *Ler* eller brug søgefeltet øverst på siden. Hvis der opstår nogen spørgsmål, er I altid velkommen til at kontakte os på shop@anlaglas.com.

Se ordforklaringer nederst i dokumentet.

Lertøj:

Lertøj er kendetegnet ved at have en brændingstemperatur fra 900-1100 °C. Lertøj har en lille kornstørrelse, hvilket gør at det typisk er meget plastisk og smidigt, og dermed godt drejeler. Det kan være hensigtsmæssigt at gå efter lertøjsler med chamotte, hvis leret skal bruges specifikt til at dreje, eller hvis der skal laves større emner som skal holde en vis mængde vægt. De mest almindelige typer lertøjsler er blåler og rødler, men der findes også sort og hvidt lertøjsler.

Lertøjsler forbliver *porøst* når det er brændt, det vil sige at *skærven* – det brændte ler, ikke er *vandtæt* eller *vejrbestandigt*. Man kan til dels gøre sit ler vandtæt ved at bruge glasur egnet til det. Det er dog ikke muligt at gøre skærven 100% vandtæt da der som regel stadig vil være dele af emnet, som er fri af glasur. Det er derfor ikke hensigtsmæssigt at have lertøjsler stående udenfor året rundt, da fugt vil trænge ind i leret, som kan fryse og sprænge leret.

Lertøjsler har typisk et relativt lille brændingssvind som vil ligge omkring 8-15%

Der findes meget lertøjsler i Danmark i høj kvalitet, i en sådan grad at man på nogle egne kan grave det direkte op af jorden og bruge det som det er. Alt vores lertøjsler hos Anla Glas er fra Danmark.

Blåler:

Navnet snyder en smule, leret fremstår rigtig nok blågråt, når man først får det i hånden, men efter brænding bliver det gulligt, i samme stil som mange danske murstenshuse. Den gule farve skyldes et højt indhold af kridt og et lavt indhold af jern. Leret er meget smidigt og typisk godt drejeler.

Rødler:

Før rødler brændes kan det have mange forskellige farver, som oftest forskellige nuancer af rødbrunt men også gult rødler er forholdsvis almindeligt. Efter brænding får man en rødlig skærv. Uglaseret rødler betegnes også ofte som Terra Cotta hvilket fra latin betyder 'brændt jord'. Lerets farve skyldes et højt indhold af jern og er ligesom blåleret et godt drejeler.

Stentøjsler

Stentøjsler adskiller sig primært fra lertøj ved at have en høj brændingstemperatur, 1200 – 1300 °C og et langt temperaturspænd for *sintring*. Leret begynder allerede at sintre omkring de 1000 °C. Når leret sintrer, opstår der er sammensmeltning mellem glasur og ler.

Stentøjsler er som regel gråligt i farven og bliver efter brænding cremefarvet. Det er dog også muligt at få både rød- og sortbrændende stentøjsler.

Det meste stentøj bliver efter brænding i sig selv vandtæt og vejrbestandigt, uanset om de glaseres eller ej. Stentøjslers brændingskvaliteter er et resultat af at det har et højt indhold af råstoffer, såsom kaolin, kvarts og feltspat, der samtidig bevirker at leret er plastisk og formfast. Stentøjsler synker ofte under

brændingen og man kan her risikere at leret bliver skævt. Det sker da leret i keramikovnen bliver *pyroplastisk*.

Stentøjsler har typisk et relativt stort brændingssvind, som vil lægge omkring 12-20%.

Porcelæn

Porcelæn har i overvejende grad været anset som det fineste ler. Grunden til det skal dels findes i dets æstetiske kvaliteter og dets oprindelse. Porcelæn er efter brænding typisk kridhvidt og kan blive næsten gennemsigtigt som glas. Integrationen mellem glasur og ler er så komplet at det fremstår som om porcelænet i sig selv er glasur.

Porcelæn har typisk et relativt stort brændingssvind som vil lægge omkring 15-25%.

Porcelæn kom til Europa fra Kina for omtrent 600 år siden. Porcelæn forekommer ligesom de andre lertyper ikke naturligt i Europa og på grund af lerets høje indhold af kaolin brændes det også betydeligt højere end hvad før havde været set. Omkring 1700 blev det muligt for europæere at lave porcelæn og i 1775 åbnede Den Kongelige Porcelænsfabrik i Danmark som i dag kendt som Royal Copenhagen.

I dag brændes det meste Porcelæn mellem 1200 og 1450 °C og er langt mere tilgængeligt for menigmand. Porcelæn er ikke så plastisk og egner sig derfor typisk ikke som drejeler, men er godt til skulpturer med mange detaljer, udrulning, i noget omfang støbning, samt mindre genstande.

Rakuler

Raku er en japansk brændingsteknik. Det umiddelbart tiltalende ved teknikken er, at det kræver relativt få midler at lave raku og det er en aktiv teknik, hvor flere kan deltage i brændingen. Dertil kan man forvente rustikke resultater som for mange virker mere autentiske. Stentøjsler er bedst egnet som rakuler, den vigtigste faktor er her at det skal kunne klare store temperaturudsving uden at gå til. Det nemmeste vil være at gå efter ler, der er markeret som raku. Det er muligt at lave ler rakuvenlig ved at tilføje talkum, chamotte eller sand.

Gode begreber:

Skærv: Den brændte masse af ler.

Sintre: Skærven er sintret, når overfladen er smeltet tæt sammen og syner og føles glat.

Porøs: Overfladen er ikke sintret, lerets porer er åbne og der kan trænge fugt ind.

Vandtæt: Når man taler om hvorvidt ler er vandtæt, menes der om ganske små partikler af fugt kan trænge ind i leret. Samtidig er det også vigtigt at huske på, at hvis vandpartikler kan trænge ind, så kan bakterier og småsnags også.

Vejrbestandigt: Når ler er vejrbestandigt, så kan det stå ude året rundt. Hvis ikke det er vejrbestandigt så kan fugt trænge ind og give frostsprængninger.

Brændingssvind: Hvor meget leret reduceres under brændingen.

Pyroplastisk: Leret bliver pyroplastisk når det i brænding er ved at sintre og blive blødt som drejeler, før det igen bliver hårdt.